

Opinnäytetyö

Sanna Kananoja

YMPÄRISTÖ MINUN JA MUIDEN TAITEESSA

Turun ammattikorkeakoulu
Kuvataiteen Koulutusohjelma
Maalauksen suuntautumisvaihtoehto
2009

OPINNÄYTETYÖ | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Kuvataiteen koulutusohjelma | Maalaus

30.10.2009 | 69 sivua

ohjaajat: Taina Erävaara, Ilona Tanskanen

Sanna Kananoja

YMPÄRISTÖ MINUN JA MUIDEN TAITEESSA

Käsittelen opinnäytetyöni kirjallisessa osassa ympäristöä minun ja muiden taiteessa. Yritän löytää vastauksia taiteellisen työskentelyni sisällöllisiin ongelmiin tutustumalla taiteen teknisen toteutuksen ulkopuolelta tulevaan asiaan. Ympäristökysymykset ovat luonnollinen osa elämäni, siksi keskityn tämän työn puitteissa juuri niihin. Pyrin siihen, että ympäristöasioiden tutkiminen tukisi minun tulevaa taiteellista työskentelyäni.

Tarkastelen menneisyyttä etsien syitä kiinnostukseeni luontoa kohtaan. Pohdin, mitä ympäristö oikeastaan on ja minkälaisia ajatuksia se minussa herättää. Mietin mitä kaikkea ympäristötaide voi olla. Valitsen muutamia minuun vaikuttaneita taiteilijoita, jotka kukin työstävät omalla tavallaan ympäristöteemaa taiteessaan. Peilaan omia ajatuksiani heidän tuotantonsa. Arvuuttelen, miten itse olen käsitellyt ja haluaisin käsitellä teemaa omassa työskentelyssäni.

Lopuksi nidoin tutkimukseni rönsyt omaan taiteelliseen työskentelyyni ja siihen, miten voin tämän kirjoitusprosessin antia mahdollisesti hyödyntää tulevaisuudessa. Olen saanut laajan näkemyksen ympäristöasioiden käsittelystä taiteessa. Kiinnostus aiheeseen on kasvanut. Jatkan varmasti aiheeseen syventymistä. Tämä kirjoitusprosessi on auttanut minua tämän hetkisen suuntani vakauttamisessa. Vaikka maalaisin vain sammalta, minulla on siihen varmempi pohja.

ASIASANAT:

kuvataide, luonto, luontosuhde, maisemamaalaus, performanssi, yhteiskuntakritiikki, ympäristö, ympäristötaide

ABSTRACT

ARTS ACADEMY AT TURKU UNIVERSITY OF APPLIED

Fine arts | Painting

30.10.2009 | 69 pages

Instructors: Taina Erävaara, Ilona Tanskanen

Sanna Kananoja

ENVIRONMENT IN MY AND OTHERS' ART

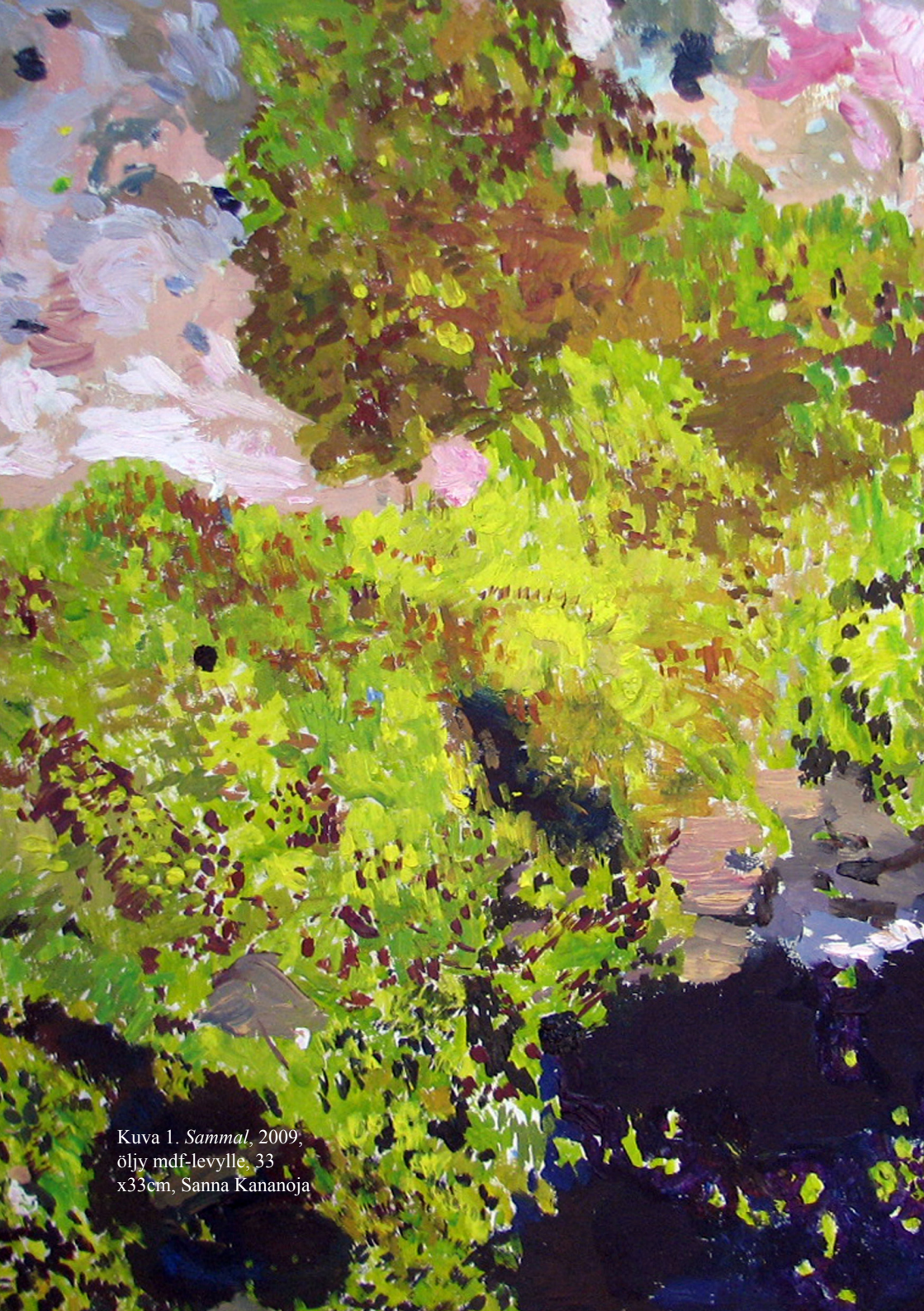
This thesis handles environment as a motivation to make art. Why to make art has been the main problem in my artistic work. Now I try to find some kind of answers to that. Environmental questions are a natural part of my life and that is why I decided to concentrate on them. The aim of this thesis is to help me in my artistic work in future.

By looking at my past I have tried to understand why I am a nature lover. I try to find out what is environmental and what kind of thoughts it gives to me. I chose a few artists who are important to me and who handle environmental questions in their works.

Ultimately, I handle thoughts about my art pieces in the future. I wonder how all those small ideas I have got during this writing process will have an effect on that. Now I have a good base to my artistic thesis. I have seen many different possibilities to handle environmental questions in art. My interest in this subject has grown. This process has done its work, now I am surer about the direction of my path.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	9
2. Tähän asti eli menneisyydestä	
2.1 Mistä tulen	10
2.2 Maisemamaalauksesta	12
3. Ympäristö sisältönä	
3.1 Sisältöä etsimässä	14
3.2 Oman luontosuhteeni synnystä	16
3.3 Mitä on ympäristö?	18
3.4 Ajatuksia ympäristöstä ja ihmisistä siinä	20
4. Taiteilijoita, jotka ovat minua ilahduttaneet ympäristöteeman puitteissa	
4.1 Kaksi minuun vaikutuksen tehnyttä maisemamaalaria	24
4.1.1 Katarina Reuter	24
4.1.2 Pekka Halonen	30
4.2 Ympäristö- ja maataidetta	34
4.2.1 Jussi Kivi	35
4.2.2 Andy Golsworthy	40
4.3 Kantaa ottavaa/poliittista sekä yhteiskuntakriittistä taidetta	44
4.3.1 Roi Vaara	45
4.3.2 Antti Laitinen	54
5. Miten eli minun sirkukseni	
5.1 Parhaat palat omakseni otan	58
5.2 Ajatuksia taiteellisesta opinnäytetyöstäni	60
5.2.1 Matkasta ja installaatiosta synteesi	62
5.3 Minne ja kenelle haluan taidettani tehdä	63
5.4 Miten tästä eteenpäin	64

Kuva 1. *Sammal*, 2009,
öljy mdf-levylle, 33
x33cm, Sanna Kananoja

1. JOHDANTO

Opinnäytetyöni kirjallisessa osiossa olen tarkastellut omaa ja muiden taiteilijoiden tekemistä ympäristökysymysten puitteissa. Lähdin liikkeelle siitä, miksi se on ajankohtaista minulle juuri nyt. Pohdin, mikä ympäristöasioissa minua koskettaa ja miten ympäristö määritellään. Nostan esiin minua kiinnostavia taiteilijoita, jotka käsittelevät teemaa töissään kukin tavallaan. Pohdin heidän tapojaan lähestyä teemaa. Lopuksi mietin, miten itse mahdollisesti haluaisin toimia. Mietin, voinko poimia esimerkkitaiteilijoista piirteet, jotka kaikki kohtaisivat minun tavassani työskennellä? Millainen sirkus minun työskentelyni – ainakin haaveissani – on?

2. TÄHÄN ASTI ELI MENNEISYYDESTÄ

2.1 Mistä tulen

”Menneisyyttä ei voi ymmärtää vain yhdellä tavalla, mutta tulevaisuuden hahmottaminen käy vain menneisyydestä käsin. Koska menneisyys on mielikuvitusta, on sitä tulevaisuuskin, sille rakentuu ja siitä syvenee tämä hetki.”(Kivi 1997, 5.) Minun on kirjoitettava yhdenlainen katsaus menneisyydestäni, voidakseni käsitellä nykyisyyttä ja tulevaa.

Kyseenalaistan hyvin usein tekemiseni ja sen mielekkyyden. Se on yksi syy miksi opiskelen nyt neljättä vuotta täällä Turun Piirustuskoulussa. Aiemmin opiskelin hopeamuotoilijaksi Lahden muotoiluinstituutissa. Lahden koulun päättyminen vei minut yrittäjyysopintoihin. Yrittäjyysopinnot veivät vähäisimmätkin yrittäjyysshaluni. Jonkin aikaa olin työtön. Minulla oli Tampereella yhteinen paja ystäväni kanssa. Siellä pääsin kokemaan vapaata luomista. Valmistin itselleni maalaustelineen ja yhä enemmän päiväni kuluivat sen äärellä hopeatöiden jäädessä vähemmälle. Kaipasin maalaamisen mahdollistamaa ekspressiivistä ilmaisua ja väriä. Kaipasin kuvataiteen väljempiä vesiä.

Täällä Piirustuskoulussa olen maalannut ahkerasti. Ensimmäisestä syksystä kolmannen vuoden joulukuun saakka maalauksissani oli paljon ihmisiä, todella esittäviä. Kyllästyin sitten ihmisen kuvaamiseen. Muutaman kerran aiemmin olin yrittänyt irtautua niistä. Olin maalannut maisemia asuntomme ikkunasta sekä suuren kiven ja kiven pintaa. Yritin miettiä,

mikä minua oikeasti kiinnostaisi. Viime keväänä saimme suunnitella itse oman, koko kevätlukukauden mittaisen projektin. En saanut koululla keskittyä työskentelyyn. Luonnossa, ulkona oleminen on aina miellyttänyt minua. Koen sen omakseni. Päätin maalata ulkona. Ajattelin kokeilla mihin se minua ohjaa.

Ensimmäiset maalausretkeni tein turvallisesti kotini viereiselle joutomaalle. Vedin sinne viime kevättalvena harva se päivä pulkalla maalauskampeet. Opettelin olemista. Tein kertamaalauksia näkemästäni. Laajensin maalausretkiäni vain vähän. Laajennus tapahtui toisiin lähipusikoihin. Näiden retkien tuloksena syntyi lattialle paloista koottava maalaus, *Pulkasta maalattu*. Tämä teos oli toukokuun ajan esillä Kemiössä pienessä Kanala-galleriassa (kuva 2).

Viime kesänä vielä jatkoin ulkona maalaamista. Nyt retkeilin lähimetsiin. Asetin maalausalueen puiden varjoon ja intensiivisesti yritin siveltimellä vangita näitä liikkeiden hetkiä. Edelleen talven tapaan kohdistin katseeni maahan. Varjokuvien lisäksi maalasin myös metsänpintaa sammalineen. Kokemus sammaleen klassisesta pehmeystä virtailee yhä ajatuksissani taiteellisen oppinäytetyöni alkuna (kuva 1, 16).

2.2 Maisemamaalauksesta

Luulin, että kiinnostuin ulkona työskennellessäni nimenomaan maisemamaalauksesta ja meinasin kirjoittaa opinnäytetyöni yksinomaan siitä. Ajattelin tutkia, miten nykymaalarit käsittelevät teoksissaan maisemaa. Tällä hetkellä se tuntuu liian suppealta. Ei minua varsinaisesti kiinnosta maalata maisemia, vaikka niitä tykkäänkin katsella. Maalausretkissän pusikkoihin ja metsään on antoisinta ollut oleminen. Keskittyessä maalaamaan jotain näkemäänsä pysähtyy. En ilman maalaustoimintoa varmasti osaisi olla paikallani taukoamatta kahta tuntia. Huomaan, että itse prosessi on ollut minulle tärkein. Suhde luontoon on oleellista, kuten Jussi Kivikin kirjoittaa: ”Luonto on merkitykseltään vaihteleva käsite, sellaisenaan sitä ei ole meille edes olemassa. Maisema on kaunis, kun sitä pidetään sellaisena, suhde luontoon on meidän luontomme. Olennaista on havaita, että se (suhde) on olemassa eikä katkea edes kuolemassa.” (Kivi 1997, 4.)

Kuva 2. *Pulkasta maalattu*, 2009,
öljy mdf-levylle, 170 x 200cm,
Sanna Kananoja

3. YMPÄRISTÖ SISÄLTÖNÄ

3.1 Sisältöä etsimässä

Taiteelliset tuotokseni saavat mielestäni olla sellaisia, ettei niistä suoranaisesti ilmene katsojalle minun kiinnostukseni tai ajatukseni. Ei sillä väliä, kunhan vain itse tietäisin, miksi toimin kuten toimin. Pariisin taidekoulussa oli joku professori kehottanut opiskelijoitaan: ”Teet vaan, kunhan ne asiat mitä teet on totta, niissä on substanssia ja joku suhde joka sinulle on problemaattinen tai mikä sinua askarruttaa tai mihin haluat panostaa yhteiskunnallisesti tai onko siinä työssä joku semmoinen rehellinen lähtökohta johon teos ankkuroituu” (Keketop, [viitattu 28.9.2009]).

Olen ollut usein turhautunut siitä, että en ole löytänyt sisältöä, mitä haluaisin töissäni käsitellä. Viime vuodet ovat menneet lähinnä tekniikoiden haalimiseen. Koskaan ei tunnu olevan aikaa keskittyä teoriaan. Kaipaan tällä hetkellä juuri sisältöä. Olen kyllä ymmärtänyt, että minua kiinnostaa luonto, mutta kysymys miksi kuitenkin kummittelee. Nyt opinnäytetyöni kirjallista osuutta tehdessäni olen perehtynyt nimenomaan minua tekemisen ulkopuolella kiinnostaviin asioihin. Ympäristöhistoria vaikuttaa alalta, jota voisin lukea tiiliskivi kaupalla. Joku luokkatoverini jo ala-asteella ennusti, että minusta tulee maantiedon opettaja. Maantieto, biologia, käsityöt ja kuvaamataito olivat peruskoulun ja lukion ajan kiinnostukseni kärjessä. Kesällä luin World Watch instituutin kirjan *Maailman tila 2009*, jonka teemana oli ilmastonlämpeneminen. Olen lukenut myös sodanekologiasta,

ympäristöhistoriaa, eräretkeilyä sekä joitain kiinnostavia ympäristöaiheisia lastenkirjoja. Luomukeittiöpuutarhaa olen opiskellut niin kirjoista kuin käytännössäkin.

En meinaa antaa lupaa ympäristömme kehnon tilan käsittelyyn kirjallisessa opinnäytteessäni. Olen voimaton sitä kuitenkaan muuttamaan (eikä maapallolla ehkä ole enää montaa vuotta elinaikaa). Jokainen voimme tietenkin tehdä oman pienen osamme. Haluaisin, että oma osani olisi lähestyä maailmaa huumorilla. Huumori antaa mahdollisuuden käsitellä vaikeitakin asioita. Onkohan huumoria vielä niilläkin, jotka täällä pallollamme kituuttelevat viimeisinä?

Näytän pohtivan jatkuvasti kaiken, siis ihan kaiken, järkeä ja merkitystä. Kyselen, miksi teen niin ja näin ja miksi muut tekevät. En aivan vielä ole päätenyt samaan tulokseen kuin jossain vaiheessa 2003 edellistä opinnäytettä tehdessäni. Silloin ajattelin, että parempi olisi vain muuttaa johonkin korpeen ja olla kokonaan kaupallisen yhteiskunnan ulkopuolella. Silloinkin siis ympäristöasiat kiinnostivat minua. Ihailin naista, joka siihen aikaan oli lehden palstoilla. Hän oli vapaaehtoisesti päätenyt kodittomaksi. Se oli hänen vastalauseensa yhteiskunnallemme. Päädyin opinnäytetyökseni tekemään *Omanmaailman* -hopeanhoitoisen suojavarjon. Pohdin omaa tilaa suhteessa muihin. Nyt haluaisin olla samassa tilassa muiden kanssa. Haluaisin ymmärtää kaiken yhteisenä. Kommunismi tai anarkia? Toisaalta vieläkin on mahdollisuus, että en jaksa ja vain vetäydyn. Se tuntuisi kuitenkin luovuttamiselta. Haluan osallistua. Haluaisin, että kaikki tietäisivät osallistuvansa.

3.2 Oman luontosuhteeni synty

Minkälainen on oma suhteeni luontoon ja miten se on syntynyt? Lapsena koin lähimetsiä kumisaappaissa yhdessä isoveljieni kanssa perhostenpyydystysreissuilla. Silloin heinä oli korkeaa ja suuren kiven päälle kiipeäminen rinteellä avasi näkymän koko maailmaan. Poikiin oli luottaminen, yksinäni olisin eksynyt. Yksin uskalsin kuitenkin mennä Pikkumetsään, omakotitalotontin kokoiseen metsän palaan, joka oli kotimme vieressä. Rakastin monen muun lapsen tavoin majojen rakentamista. Tein kotamallisia majoja ja tilkitsin kaikki kolot huolellisesti sammaleella. Olisin halunnut olla intiaani.

12-vuotiaana pääsin isäni mukaan ensimmäiselle Lapinvaellukselleni. En voi sanoa, että se olisi silloin ollut haaveideni täyttymys. Tylsää tunturia, kiviä kivien perään, ei mitään tekemistä. Myöhemmin, parikymppisenä retkeily avautui aivan uusin silmin. Ystäväni kanssa aloin tehdä retkiä lähelle ja vähän kauemmas, kävellen ja pyöräillen. Parempaa tapaa loman tai muidenkaan päivien viettoon en taida vieläkään keksiä. Pelkoa erämaihin ja metsiin eksymisestä en tosin ole aivan voittanut.

Olen syntynyt ja elänyt koko elämäni Suomessa lyhytaikaisia ulkomailla oleskeluja lukuun ottamatta. Kotimaallani on varmasti oleellinen osa luontosuhteessani. Internetistä löysin haastattelun taiteilija Tuuli Luukaksesta. Hän kertoi haastattelussa opiskeluaikastaan 90-luvun alun Pariisissa.

Siellä monikansallisessa ilmapiirissä hänelle oli selkeytynyt suomalaisen kulttuurin omaperäisyys Euroopan navasta katsottuna kaukana idässä ja pohjoisessa.

”Minulle tuli jollakin tavalla vahvemaksi ja vahvemaksi sen vähemmistökulttuurin identiteetin tiedostaminen jota suomalaisena siellä edustin. Se korostui ja tajusin että tähän on mahtava homma että tavallaan itse edustaa tällaista pientä kulttuuria. Siinä missä ranskalaiset, englantilaiset ja amerikkalaiset edustavat tällaisia valtakulttuureja, joutuu suomalaisena miettimään että miten minä pystyn ilmaisemaan itseäni ja selvittämään muille että joku metsä on aihe ja syy tehdä taidetta. Jollekin ranskalaiselle voi olla vaikea kuvitella miten se liittyy johonkin maailman sivistysperintöön ja mitä kiinnostavaa siinä on.” (Keketop, [viitattu 28.9.2009].)

On mielenkiintoista huomata, että asia tosiaankin saattaa olla niin, että metsä on meille täällä perällä asuville aivan erityinen. Keski-Euroopastahan on jo hyvän aikaa sitten ”ylimääräiset” metsät hakattu. Täällä me elämme suhteellisen paljon vielä metsässä. Melkein jokaisella suomalaisella on vielä edes jonkinlainen metsä kävelymatkan päässä kotoaan. ”Meillä on esimerkiksi luontosuhde aika vahva ja se on luonteva osa meidän persoonaa eikä sitä käy peitteleminen. Se on meidän vahvuus. Eikä sitä aina tiedä miten se taideteoksen kautta välittyy, mutta ajattelin että kun on vain oma itsensä ja tekee niitä asioita jotka ovat tärkeitä. Tematiikat voivat taiteilijoilla olla elämän varrella mitä vaan ja eri asioista mutta nämä ovat sellaisia syvätasoja.” (Keketop, [viitattu 28.9.2009].) Taidan löytää itseni tästä Tuuli Luukaksen mietteestä. Luontosuhteeni

on tekemiseni syvä perusta. Luonto on jollain tavalla se alkuperäinen tila. Alkuperäisestä voi ponnistaa moneen suuntaan. Lahden muotoiluinstituutissa opiskellessani meitä joku vieraileva tähti opasti, että älkää unohtako ”Finnish designiä”. Se puistatti minua, ja puistattaa edelleen, mutta varmasti siinä on samaa totuuden jyvää omanlaatuisesta pikkukulttuuristamme.

3.3 Mikä on ympäristö?

Käytän tässä työssäni sanaa ympäristö tarkoittamaan laajasti meitä ympäröivää luontoa. Luonto sanana on minusta liian suppea. Ympäristö on sana, jolla voidaan tarkoittaa eritilanteissa eriasioita. Etymologisesti sana ympäristö voidaan palauttaa ympyrään tai jonkin ympärillä olevaan. Ympäristö on nykyisessä maailman tilassa hyvin latautunut käsite.

”Kasvanut kiinnostus ympäristöajatteluun ja ympäristön arviointiin on seurausta elintilaamme kohdistuvasta lisääntyvästä paineesta, josta yhtenä ilmiönä on elintilamme kulttuuristuminen ja luonnontilaisten luonnonympäristöjen väheneminen. Erityisesti ekologinen ympäristöliike on muuttanut käsitteen sisältöä. On huomattu yhä selvemmin, että ihmisen elämä on läheisessä suhteessa elintilan tarjoamiin ehtoihin. Ei ole olemassa rajaa, joka erottaisi ihmisen ympäristöstään.” (Johansson 2004, 24.)

Eikö tämän asian pitäisi olla itsestään selvyyttä? Milloin olemme kadottaneet kosketuksen todellisuuteen? Silloin tuhansia vuosia sittenkö, kun erotimme itsemme kaupunkeinemme

luonnon villiltä elämältä? Yli 5000 vuotta sitten Urukissa, sumerilaisessa kaupungissa, joka nykykäsityksen mukaan on yksi ensimmäisistä kaupungeista, oli 9,6 kilometriä pitkä muuri 900 tornilla. Tämä muuri kielii niihin aikoihin syntyneestä uudesta maailmankuvasta, johon kuului ajatus ”ehdottomasta pesäerosta”, kulttuurin erottaminen vaarallisesta ja kaoottisesta luonnosta. (Hughes 2001, 69.)

”Arnold Berleant korostaa ympäristöä elettyinä tilana ja suhtautuu kriittisesti sen käsittämiseen erilaisina määriteltyinä osaympäristöinä. Hänen mielestään näin tehtaessa objektivoidaan ympäristö kohteeksi ja tällä tavoin pidetään yllä subjektin ja objektin välistä dikotomiaa. Käsitys ympäristöstä ihmisen itsensä sisältävänä, asettuu kulttuurimme historiallista subjekti-objekti dualismia vastaan, tähdentämällä vastavuoroisuutta ja subjektin ja objektin riippuvuutta toisistaan.” (Johansson 2004, 25.)

Huomaan, että ympäristö käsitteenä käsittää kaiken. Maapallon resurssien sietämätön riisto seurauksenaan mm. ilmaston lämpeneminen koskee niin ikään kaikkea. Kaikki vaikuttaa kaikkeen, jopa pienen perhosen siivenisku voi olla alku hiekkamyrskylle. Tälle ilmiölle on aivan oma sanansa: perhosvaikutus, *butterfly effect* – uusi sana minulle. On hienoa, että pienillä asioilla on tärkeä tehtävä. Tämä antaa uskoa siihen, että yksi ihminen tekoineen on merkityksellinen osa ketjussamme. Tietenkin, tämän yhden yksilön merkityksen voi nähdä myös kauheana asiana.

Ihminen on osa kokonaisuutta. Olemme kaikki saman kaikkeuden tuloksia. Siksi ympäristö kiinnostaa. Siksi

ympäristön luulisi kiinnostavan kaikkia. Ja luulisi ympäristön kiinnostavan vieläpä hyvin monella tavalla. Onkohan tämä nyt niin, että minä olen minulle kiinnostava ja koska ympäristö on sama kuin minä, se kiinnostaa minua. Kaikki siis liikkuu oman napani ympärillä. Tavallaan asia on näin. Voiko olla olematta itsekäs?

3.4 Ajatuksia ympäristöasioista ja ihmisestä siinä

Ihmettelen usein ympäristöasioiden kohdalla, miten on mahdollista, että tiedämme, mutta emme välitä? Miten minustakin tuntuu, että käsittelen liian muodikasta asiaa? Asialla ei ole uutuusarvoa. Ei maapallon hätätilaa enää saisi käsitellä, koska tästä on jo monta vuotta puhuttu. Puheethan eivät yksistään auta. Puhuja voisi olla eri mieltä. Kaiken pitäisi kai muuttua vuodenaikojen mukaan. Minun pitäisi olla aallonharjalla, mieluummin vähän edelläkin. Aihe oli muodikas jo 1970-luvulla. Olisipa hienoa, kun ympäristön kunnioittaminen olisi vihdoinkin arkipäivää ja siitä erikseen puhuminen tarpeetonta.

Olen vaikuttunut 1970-luvulla vallinneesta ekologisesta virtauksesta. Taiteilijat perustivat omia yhdistyksiä pyrkien korostamaan ekologisia arvoja. Yksi noista yhdistyksistä oli Oraan Suojelijat, joiden perustamiskokouksessa laadituissa säännöissä esitettiin yhdistyksen tarkoituksiksi pyrkiä tähdentämään ihmisen merkitystä luonnon kokonaisjärjestelmän osana, ja vaikuttaa kyseessä olevan biologisenkokonaiskäsitelmänyleistymiseenkoneellistuvassa kulttuurissa (Johansson 2004, 76). Tämä on enemmän kuin

ajankohtaista edelleen. On paljon ihmisiä, jotka yrittävät edesauttaa ihmisiä ymmärtämään, että ihmiset ovat osa luontoa. Maapallomme ansaitsisi ihmisen tekemättömyyttä! Luulisi sen olevan helppoa.

Ollessani töissä kasvihuoneella, kurkkutarhalla, kesällä 2007, huomasin kauhistuvani kasvien oikeuksista tai paremminkin niiden puuttumisesta. Olen kuullut paljon eläinten oikeuksista, mutta se, että kasvitkin kaipaisivat oikeuksien peräänkuuluttamista, ei varsinaisesti ollut käynyt mielessäni. Suurtuotannossa kurkutkin oli valjastettu armotta koneen osaksi. Kurkut eivät edes kasvaneet mullassa vaan lasivillassa! Ravinteita ja vettä tippui letkusta niiden juurille laskelmallisesti sellaisissa suhteissa, että maksimaalinen sato on mahdollinen. Kurkkujen elämä oli elämää lasivillassa lasikuvun alla ja keinovalaistuksessa kesälläkin! Tarvitsemmeko suomalaista kurkkua ympärivuotisesti? Tehoviljely rehottaa kaikkialla, jonka tehokkuus tosin on vain näennäistä.

Ihmisen työ ja työn määrä on hyvin usein järjetöntä, näin voi mielestäni tulkita Antti Laitisen teoksen *Kivet* (kuva 3). Tässä työssä on kolme kiveä. Yhtä Laitinen on kaivanut maasta seitsemän minuuttia, toisen kaivamiseen hän on käyttänyt seitsemän tuntia ja kolmannen hän on poiminut seitsemän päivän kaivamisen jälkeen (Laitinen, [viitattu 18.9.2009]). Käytämme energiaa järjettömiin asioihin. Energiaa on tällä pallolla vain rajallinen määrä. Ihmiset yrittävät suunnitella mahdollisimman ”hyviä” tuotteita, sellaisia, jotka ”helpottaisivat” elämää. Ennen kaikkea tuotteiden on

oltava sellaisia, joita mahdollisimman moni haluaa ostaa mahdollisimman usein. Ihmiset pyrkivät tekemään rahaa, vaikka siihen menisi sitten koko elämä. Järjetöntä. Nykyään elämän tarkoitus tuntuu olevan rahan haaliminen.

Maailman ympäristöhistoria-kirjaa lukiessani tajuan, kuinka olemme luonnonvarojen kuluttamisessa tähän pisteeseen tulleet. Ei meistä yhtäkkiä ole ahneita tullut. Niin kauan kuin ihminen on viljellyt maata tai ylipäänsä asettunut paikalleen, on tämä jatkunut. Suurempi sato on mahdollistanut väestönkasvun ja siinä sitä sitten ollaan, lumipallo on lähtenyt vyörymään. Voisimme hankkia suuren määrän kuumailmapuhaltimia ja sulattaa sen. No, sulaminenhan tapahtuu jo ihan näilläkin panoksilla ja sehän se vasta ongelma onkin.

Kuva 1. Kivet, Antti Laitinen

4. TAITEILIJOITA, JOTKA OVAT MINUA ILAHDUTTANEET TEEMANAAN YMPÄRISTÖ

4.1 Kaksi minuun vaikutuksen tehnyttä maisemamaalaria

Alussa puhuin, että maisemamaalaus on liian suppea aihe kirjalliselleni. Seuraavaksi haluan tarkastella minua ilahduttaneita taiteilijoita, jotka tavalla tai toisella käsittelevät ympäristöasioita teoksissaan. Maisemamaalarit kuuluvat ympäristöasioita käsitteleviin taiteilijoihin. Tutustuessani tämän työskentelyn puitteissa ympäristöaiheeseen tarkemmin, voisi esiteltävä taiteilijakaarti paisua kuin pullataikina. Yritän pitää sen kuitenkin melko suppeana ja poimia minulle tällä hetkellä läheisimmät.

4.1.1 Katarina Reuter

Noin vuosi sitten näin lehdessä pienen ilmoituksen Amos Anderssonin taidemuseon näyttelystä. Siinä oli kaksi postimerkin kokoista kuvaa, jotka herättivät minussa kiinnostuksen. Kuvat näyttivät vanhoilta kartoilta. Päätin, että tämän näyttelyn haluan nähdä. Tekijä oli minulle entuudestaan tuntematon. Näyttely oli loistava. Paljon parempi kuin saatoin odottaa. Museo oli täynnä suurimmaksi osaksi pieniä luontoaiheisia maalauksia, jotka oli koottu taiteilijan tähän mennessä valmistuneesta kokonaistuotannosta. Näihin aikoihin olin jo aloittanut omat luontomaalaukseni ulkoilmassa.

Katarina Reuter on vuonna 1964 Helsingissä syntynyt, Pohjassa asuva ja työskentelevä taidemaalari. Reuter maalaa hitaasti ja huolellisesti pieniä tai pienistä paloista koostuvia suuria öljy-, tempera- ja kuulakärkikynäteoksia. Aiheena hänellä on ollut 90-luvulta lähtien maisema ja luonnon yksityiskohdat, erityisesti pohjoinen luonto. (Anttila & Martin 2008, 9,66).

Reuterin maalauksien näkeminen on minulle henkinen, meditatiivinen kokemus. Tätä kokemusta on vaikea pukea sanoiksi. Mistä tämä henkisyys, syvyys näihin kuviin tulee? Miksi ne tuovat mieleeni ikonitaiteen? Luonto ja maisema, joka on maalauksien aiheena, koetaan perinteisesti jo sinänsä aina olleeksi, pyhäksi. Voin kuvitella, että hartaus, jolla Reuter työskentelee, muistuttaa ikonin valmistusta. Ikonin maalaus on enemmän hengellinen toimitus kuin uuden luomista. Teoksia ei ole keksimällä keksitty. Maalauksissa on todella latautunut tunnelma. ”Reuter toimii kuin Paul Cezanne ja tarkastelee maisemaa löytääkseen sieltä sitä hallitsevan mielen. Maailmankuululle ranskalaiselle tuo jäsentävä piirre oli kuin jumala, mutta Reuterin teoksissa maisema on jumala ja salatun järjestyksen olemus” (Tihinen 2009 [viitattu 5.5.2009]). Uskon, että Reuterilla on rakkaus valitsemiinsa maalauskohteisiin. Maalauksissa välittyy aina taiteilijan omaa mielentilaa.

Esimerkkityöksi otan suurikokoisen (150 x 300 cm) *Heileberget 20.10.2002–18.5.2004*-öljyvärimaalauksen kovalevyllä (kuva 4). Se on Reuterin kookkain maalaus. Teos koostuu tilkkutäkkimäisesti useasta kymmenestä

pienestä eri vuoden ja vuorokauden aikana maalatusta osasta. Näistä osista muodostuu selkeä kuva norjalaisesta, suoraan merestä nousevasta vuoresta. (Anttila & Martin 2008, 27–31). Vuori on rajattu tiiviisti kuva-alaan. Etualalla vesi juuri ja juuri ympäröi vuoren, leveydeltään se jatkaa matkaansa kuvan ulkopuolelle, korkeuttakin on niin paljon, että taivasta mahtuu ainoastaan pieni viipale sen laelle. Näin vuori tulee katsojaa edestä lähelle, mutta suuruudessaan se vetäytyy tavoittamattomiin.

Kivirannan (1996 [viitattu 5.5.2009]) mukaan Reuterin taiteessa kiinnostavinta on sen sisältö, ”ihmisen tarve määritellä luontoa ja sen kautta omaa itseään. Tässä mielessä hän kulkee samaa tietä kuin varhaiset romantikot, sillä erotiikalla, ettei ihminen näissä maalauksissa ole maailmankaikkeuden hallitsija”. *Heileberger* 20.10.2002–18.5.2004 -teoksessa esiintyy vesi, taivas ja vuori jotka ovat ikuisina pidettäviä elementtejä. Tässä teoksessa näkyy, miten aurinko jatkaa loputtomasti, lohdullisesti, nousemistaan. Aina tulee uusi mahdollisuus. Tällaisessa maisemassa pienet murheet huuhtoutuvat todellisuuden edessä, ihmisen luomat tarpeet ja vaatimukset ovat kuvitteellisia.

Kuinka kaksiulotteinen pinta voi imaista sisään? Näyttelyjulkaisussa teoksia kuvataan rajapinnoiksi, joista siirrytään johonkin – ”kuvat muistuttavat jotain ennen nähtyä tai ennen koettua jollain määrittelemättömällä tasolla” (Anttila & Martin 2008, 27). Reuter maalaa hyvin tarkasti, mutta jälki ei ole aina terävää. Samalla tavoin kuin todellisessakin elämässä valon ollessa hyvin kirkas tai

vähäinen silmä ei pysty näkemään kaikkea. Se tuo teoksiin abstraktiutta, joka on toisaalta hyperrealismia! Ehkäpä juuri nämä hahmottomat kohdat ovat niitä, joista syntyy syvyyden tunne. Maalaukset on maalattu niin kuin asiat nähdään eikä niin kuin niiden ”tiedetään” olevan.

Reuter ei käsittele luonto- tai ympäristöteemaa kantaaottavasti. Hän ilmaisee mielestäni oman kokemuksensa. Tämänkin toki voi nähdä kantaaottavana ajankuvana. Vaikkapa niin, että hän haluaa säilöä kauniita, mahdollisesti häviäviä näkyjä. Romantiikan ajan maalareiden tapaan hän esittelee yleisölleen ihannekuvia luonnosta. Katsoja voi huomata haluavansa säästää tällaisen ympäristön. Uskon, että kauneudella on kyky vaikuttaa syvästi.

Ihminen muokkaa ympäristöään hitaasti muuntuvaksi, eli ihminen ottaa luonnon kiertokulusta pitkään lainaan materiaa. Se on ongelmallista ja nimenomaan ihmiselle tyypillistä. Ympäristön tasapaino järkkyy. Tähän sovellan ihan vain keittiöpuutarhan periaatetta: se mikä maasta otetaan se pitää sinne myös luovuttaa, että maa pysyisi tasapainoisen ravinteikkaana. Minua kiinnostaa elää mahdollisimman yksinkertaista elämää. Sen vuoksi minua varmasti kiehtoo mm Reuterin maalaukset. Ne ovat olemista.

Kuva 4. *Heileberger* 20.10.2002-18.5.2004,
2004, öljy kovalevyllä, 150 x 300cm,
Katarina Reuter

4.1.2. Pekka Halonen

Halonen (s.1865) on yksi suomen kultakauden maalareista, ei siis kovin nykytaiteilija. Hän on kuitenkin minulle hyvin tärkeä. Ateneumissa oli muutama vuosi sitten laaja näyttely Pekka Halosen töistä. Menin katsomaan sitä pikemminkin aikaani kuluttaakseni kuin ihastuakseni. Ihastuin. Ja ihastuin nimenomaan talvisiin metsämaalauksiin (kuva 5, 6), niihin joihin jokaisen suomalaisen kuuluu ihastua? Tämä oli minulle suuri yllätys. Ateneumissa talvimaisemia oli aseteltu suuri määrä samaan huoneeseen. Toivoin, että tämä huone olisi minun, koin siellä jonkinlaisen henkisen kokemuksen. Sellaisia kokemuksia ei taidenäyttelyissä tai missään muuallakaan kovin usein tapahdu, ainakaan minulle. Ostin tiiliskivikirjan Halosesta. Siinä kerrotaan, että Halonen oli luonnonrakastaja. Tämä näkyy hänen töissään. Mielestäni kaikissa maalauksissa nimenomaan luonto, ympäristö, on herkullinen, herkkä, kun taas ihmiset niissä ovat pakosta kuviin tälläytyjä. Ihmiset ovat kuvissa ehkä vain siksi, koska niin on pitänyt olla. Samoin kuin Reuterin töissä myös Halosen maalauksissa rakastuin nimenomaan niistä välittyvään intensiivisyyteen.

Näyttelykatalogissa minua kiehtovat Halosen kertomukset omilta maalausreissuiltaan. Esimerkiksi tämä hänen taivalluksensa Kolin huipulle 30 kiloa painavat kantamukset mukanaan: ”Astut askeleen: hanki kantaa hiukan, niin että uskot sen kestävän, mutta samassa pudota rotkahdatkin pohjaan asti. Ja sen tunnet tärähdyksenä koko ruumiissasi, varsinkin kun satut syvemmälle putoamaan. Välistä upposin

yli vyötärön, sillä kallionhinkaloihin oli tuiskuttanut nietoksia pitkin talvea.” Vihdoin Halonen pääsee Kolin huipulle: ”- - mutta silloin olinkin jo läpimärkä ja uupunut. Ei auttanut muu kuin riisua alastomaksi. Pesin ruumiini lumella, kuivattelin tuulen alla auringossa vaatteitani, ja kun sain puetuksi jälleen, täytyi heittäytyä pitkäkseen. Päivä oli sees, joutsenparvet lensivät joikuen pohjoiseen - - makasin siinä unohtaen maailman ja itseni” (Stewen 2008, 112.) Herää kysymys millainen taiteilija Halonen olisi jos eläisi tässä ajassa? Maalaisiko hän lainkaan? Olisiko hän paremminkin maataiteenystävä? Ehkä hän tekisi Jussi Kiven tapaan itse retkistään luontoon taidetta. Häntä varmasti huolestuttaisi ihmisen piittaamattomuus ympäristöään kohtaan. Hänen aikanaanhan luonnonsuojelun ideaa ei tainnut edes vielä olla syntynyt. (Räsänen, [viitattu 28.10.2009]). Meidän onneksemme, tai ainakin minun, hän eli silloin kun eli ja minä saan nyt ihailla hänen maalauksiaan. Vaikka katoava taide kiehtookin minua, on hienoa, että on tehty ja vielä tehdään maalauksia tekniikalla, joka mahdollistaa niiden katselun sata vuotta myöhemmin. Kyllä perinteinen maalaus puolustaa paikkaansa: maalaukseen välittyy suoraan taiteilijan kädestä hänen tunnelmansa. Maalaus on hetki, se ei ole valokuvan tapaan vain dokumentaatio.

Kuva 5. *Ateljeen vuoksi*,
1920, öljy levyllä, 60x
42cm, Pekka Halonen

Kuva 6. *Mänty lumessa*, 1928,
öljy kankaalle, 51,5 x 39,5cm,
Pekka Halonen

4.2 Ympäristö- ja maataidetta

Onnekseni kävelin eräänä aamuna Turun pääkirjastoon. Olin menossa lainaamaan jotain ihan muuta. Tapasin siellä nuoren taiteilijan, jonka kanssa keskustelin opinnäytetyöajatuksistani. Hän kehui minulle Hanna Johanssonin väitöskirjaa *Maataidetta jäljittämässä, Luonnon ja läsnäolon: kirjoitusta suomalaisessa nykyaikaisessa taiteessa 1970–1995*. Ajattelin, että miksipä en sitä voisi hieman vilkaista, alaotsikko viehätti. Tämä kirja on ollut minulle todella antoisa. Olen saanut jonkinlaisen käsityksen siitä, miten laaja on ympäristötaiteen kenttä. Minua kiinnostaa siinä oikeastaan kaikki.

Ympäristötaiteessa minua kiinnostaa se, että taiteeksi riittää pieni tarkka oivallus. Taide voi tapahtua ilman yleisöä. Teoksen voi dokumentoida muiden nähtäväksi tai olla dokumentoimatta. Yhtä hyvin taide voi tapahtua suurelle yleisölle, vaikkapa heidän yllätyksekseen. Ympäristötaiteilijat kunnioittavat luonnonarvoja ja se on tärkeä perusta heidän tekemiselleen.

Ympäristötaiteen tulo Suomeen ja muuallekin tarkoitti yhdeltä kantilta katsottuna taiteen perinteisten ilmenemismuotojen kyseenalaistamista, taidekentän laajentamista. 60-luvun lopulla maataide sekä muukin käsitetaide herätti paljon keskustelua teoksen ja dokumentaation suhteesta. 1969 Cornellin Yliopistossa järjestettiin symposium, joka liittyi samaan aikaan Whitney Museumissa olleeseen maataidenäyttelyyn. Yleisö sai esittää taiteilijoille kysymyksiä. Dennis Oppenheimilta kysyttiin mm. hänen ei-

näkyviin aspekteihin perustuvien teosten valokuvaamisen tärkeydestä. Hän ei pitänyt kuvaamista tärkeänä. Kysyjä uteli vielä, että eikö teoksen havaitseminen ole yhtä tärkeää kuin sen tekeminen? Oppenheim vastasi siihen, että ”Teos havaitaan silloin kun sitä tehdään. Sekä havaintoa että prosessia viedään silloin eteenpäin.” Joku halusi tietää oliko taiteilijoille tärkeää, että mahdollisimman moni näkisi ne? Taiteilija Neil Jennyn mielestä kiinnostavaa ei ollut kuinka moni ihminen näki hänen taidettaan – jos hän olisi kiinnostunut siitä, hän esittäisi töitään televisiossa. (Johansson 2004, 50,51.) Taidetta ei tarvitse tehdä yleisölle. Taidetta voi oikeastaan siis tehdä vain itseään varten, jos haluaa. Tämä lähtökohtana teoksia on varmasti helpompi luoda avoimesti, taiteilija ei ole sidottu sanomattomiin odotuksiin. Periaatteessahan taiteilija kai näin pitkälti toimiikin, mutta yleisön olemassaolo vaikuttaa kuitenkin usein alitajuisesti.

4.2.1 Jussi Kivi

Jussi Kivi (s. 1959) on jo 70-luvulla ollut mukana luomassa Suomeen ympäristötaiteen kenttää. Hänen tuotantoonsa tutustuin ensimmäistä kertaa vuosia sitten saadessani käteeni kirjan *Kaunotaiteellinen eräretkeilyopas*. Silloin se jäi vielä selailun asteelle. Nyttemmin avasin kirjan uudelleen. Tutustuttuani opintojeni aikana romantiikan aikaan estetiikan opinnoissa Kiven kirja tuntui helpommin lähestyttävältä. Kirjassa esillä olevat romantiikan ajan maalareiden suosimat kalliomuodostelmat Saksassa ovat olleet pitkään mielessäni retkeilykohteena.

Kivi on osannut säästää jo ennen taideopintojaan rakastamansa retkeilyn elämänsä tärkeänä elementtinä. Hän on ottanut sen osaksi taidettaan tai taiteen osaksi retkiään. ”Kävelemisestä on muodostunut jo yksi ympäristötaiteen suuntaus. Omat retkeni ovat yhtä paljon haaveilua ja olemista kuin kävelyä. Maisema toteuttaa haaveeni ja päinvastoin.”(Kivi 1997, 6,7.) Tällaisesta taiteilijasta lukiessani tulee mieleen, että hän on hienon rauhallisesti edennyt koko ajan oikeaan suuntaan kuin juna harhapoluille eksymättä. Epäilemättä olen väärässä ja kateellinen, etten läheskään aina voi kokea haluamaani varmuutta omassa olemisessani. Jussi Kivi on minua tasan 20 vuotta vanhempi.

Jussi Kiven taide on retkeilyä, luonnon kokemista, siitä kirjoittamista, valokuvaamista, videokuvaamista ja piirtämistä sekä maalaamista. Hän kirjoittaa kokemuksiaan aistimastaan ja piirtää mm. typografisia tarkkoja karttoja joihin lisää oman kävelyreitinsä ja/tai havaintojaan, esimerkiksi vanhan karhunpesän. Hänen taiteessaan pidän sen yksinkertaisuudesta. Hän ei tee asioita mielestäni liian vaikeasti. Monesti taiteilijoiden tuotannossa kiinnostavaa on heidän luonnoksensa – spontaanit suunnitelmat. Kiven teoksissa on hienolla tavalla läsnä juuri tämä luonnosmaisuus, vaikka hän saattaakin piirrellä retkikarttojaan jälkeinpäin. (Kuva 7).

”Joitakin Lapin erämaa-alueita lukuun ottamatta Suomessa luonnonmetsistä on enää olemassa vain aavistuksia museoiduilla suojelualueilla. On surullista, ettei kokonainen ihmeellinen eloyhteisö voi vain paeta mielikuvitukseensa,

on surullista, että se kaikki mitä se edusti katoaa meiltä konkreettisesti, surullista on se mitä on tullut tilalle.”(Kivi 1997, 7.) Minä taidan olla jo sukupolvea, joka ei todellisuudessa edes oikein osaa kaivata luonnonmetsiä, koska en niitä juuri ole nähnyt. Jos kaipaa, on kuin kaipaisi satuun. Ja se on kiellettyä, runolliseksi ei sovi ruveta. Kivellä on runollisen kaunis toive, että kokonainen ihmeellinen eloyhteisö voisi paeta mielikuvitukseensa. Ihminen voi itse paeta mielikuvitukseen.

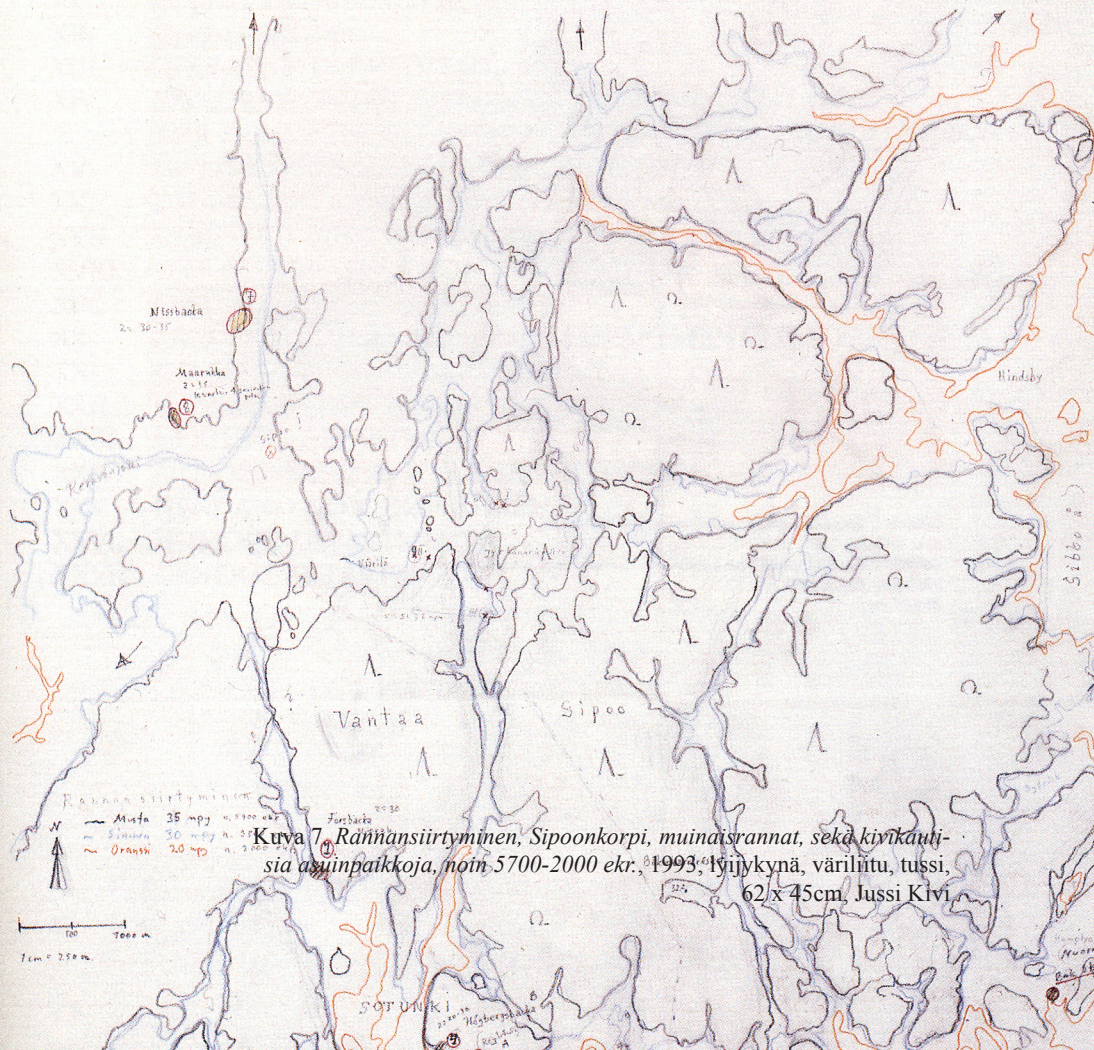
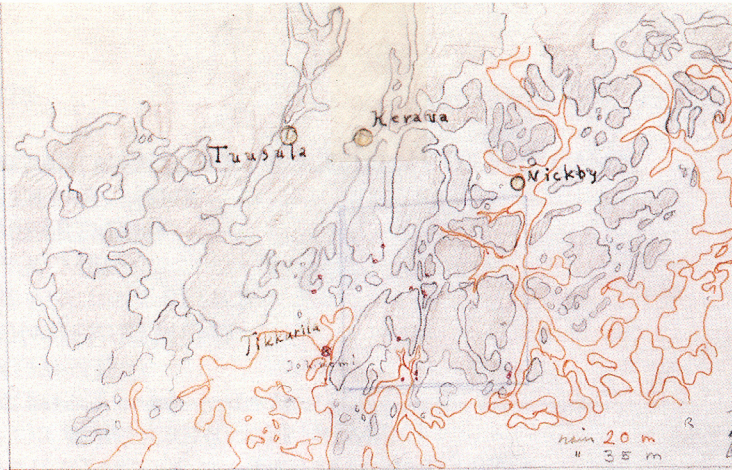
”Lunta ei ole paljon, jää on siinä heti alla ja sauvat iskevät siihen tiettyssä rytmissä ja kuuluu joka kerta napsaus, ja rytmi on yksinkertainen, pidän sen sellaisena ja kuvittelen sen jonkun kaukaisen siperialaisen tai minkä tahansa shamaani esi-isän rummutukseksi ja tähän transsiin vaivun ja se vie minua eteenpäin. Horisontin takaa useista suunnista kuuluu hirvittävä jyminä, se on talvisten ukkostenjumalten ääntä, voimakasta, kehäkolmonen ja Hangontie... Mutta korviini se on kosken pauhinaa, aivan jotain muuta, lumipilvien matalaa jyminää, melkein kuin itse koko maailman ääni.

Ihminen luo käsityksen ympäristöstä ja itsestään aistihavaintojen kautta, näkö, kuulo ja sydän. Sen mitä kuulen muutan tajunnassani toiseksi, mitä nyt näen, sitä ei nyt tarvitse muuttaa, se vastaa mielikuvaani, mielikuvitustani.” (Kivi 1997, 13.)

Jussi Kivi maalaa sanoilla. Hänen tekstinsä on kehotus tai opastus: voimme itse muuttua osaksi taulua. Ihmisen arvokas lahja on mielikuvitus. Voimme itse päättää ärsyynnymmekö vai näemmekö asiat toisin, niiden valoiset puolet. Tekstissään Kivi kertoo olevansa meidän suurkaupungissa Helsingissä.

Kun käyttää mielikuvitustaan, sieltäkin voi löytää paikan missä maisema vastaa romantiikan ajan maisemamaalareiden ikuista luontoa. On huvittavaa, miten mielikuvitusta voi käyttää myös toisin päin. Asumattomilla tuntureilla vaellellessani jonkun mutkan takaa alkaa äkkiä kuulua pauhua, ensimmäinen tiedostamaton ajatukseni saattaa olla moottoritien läheisyys. Todellisuudessa olen saapumassa jylhälle koskelle.

Viime keväänä minä olin mielikuvituksissani romantiikan ajan maalari. Löysin minua puhuttelevia näkymiä joutomaalta, joka sijaitsee suuren betonirakennelman kupeessa aivan kotini lähellä. Kohdistin vain katseeni maahan. Keskityin valon ihmeelliseen maailmaan.

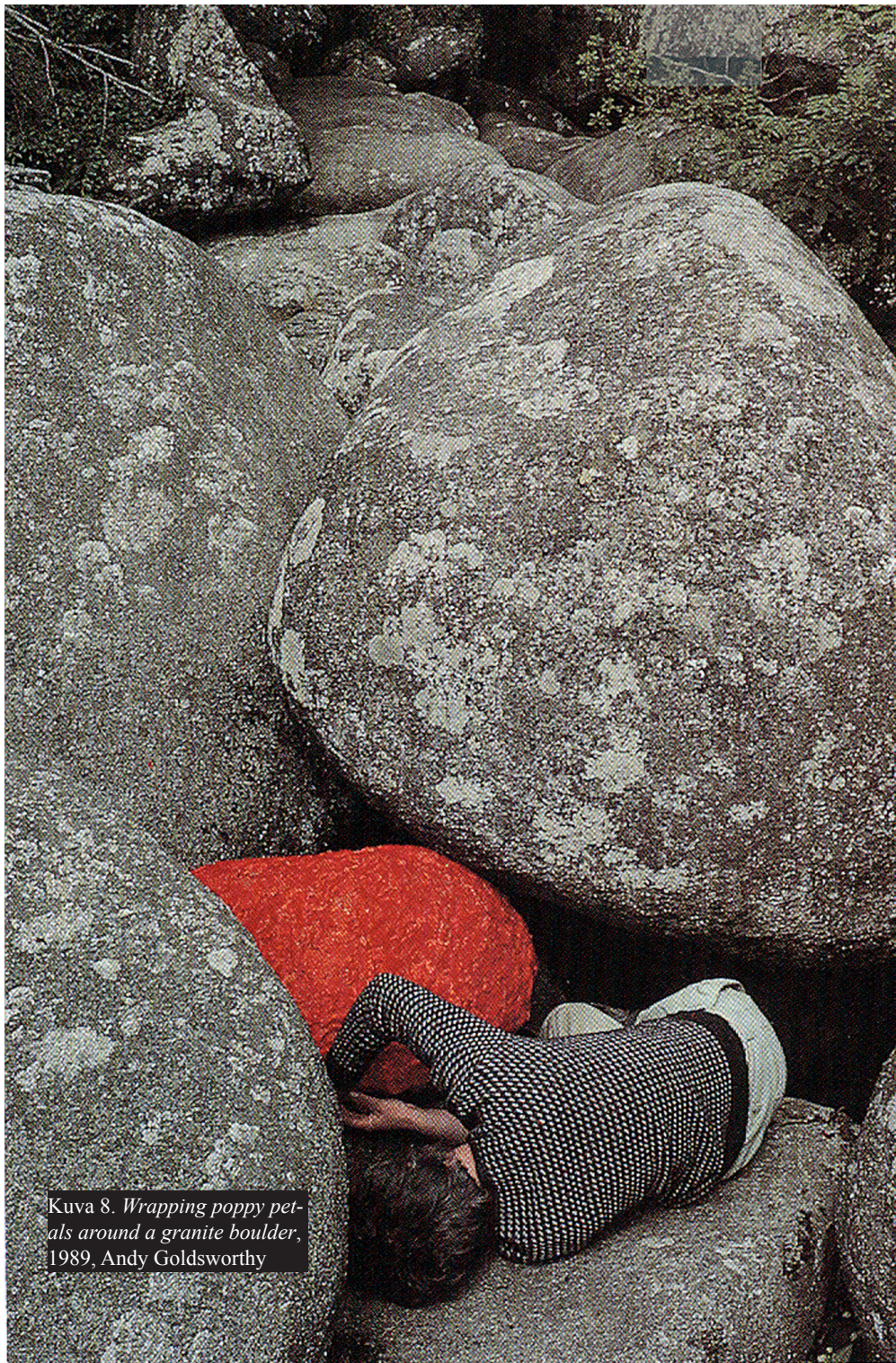
Kuva 7. Rannansiirtyminen, Sipoonkorpi, muinaisrannat, sekä kivikautisia asuinpaikkoja, noin 5700-2000 ekr. 1993, tyijykynä, värillitu, tusssi, 62 x 45cm, Jussi Kivi

4.2.2 Andy Goldsworthy

Ulkomailla ollessani löysin tämän ulkomaalaisen taiteilijan, englantilaisen Andy Goldsworthyn (s. 1956), jonka voin liittää minuun ilahduttavasti vaikuttaneisiin taiteilijoihin. Hän kuvaa omaa työskentelyään sanoin: ”I want an intimate, physical involvement with the earth. I must touch...I take nothing out with me in the way of tools, glue or rope, preferring to explore the natural bonds and tensions that exist within the earth...Each work is a discovery.” Goldsworthy käsittää ympäristön kokonaisuutena, kaikki kiertää ja on yhtä. “When I’m working with materials it’s not just the leaf or the stone it’s the processes that are behind them that are important.” (Goldsworthy 1990, 1.) Mielestäni Goldsworthy pitelee kukkaa kuin kukkaa kämmenellä. Näin kuuluu olla. Hän arvostaa puunlehden kasvua siemenestä puun osaksi. Hän nostaa näitä arvokkaan työn tuloksia meidän silmiemme alle, ihmisten helpommin havaittaviksi. Minua täällä pohjolassa auttaa tässä asiassa luonnostaan vuodenajat, ne helpottavat minua kokemaan vielä edes vähän lapsen tavoin ympärilläni olevia ihmeitä. Tämä on melkoinen klisee, mutta niin totta. Vuodenajat ovat ehkä tosiaan asia, joka auttaa minua syventämään ymmärrystäni luonnonkiertokulusta.

Goldsworthyn teoksista koottua kirjaa selatessa tulee ajatus, että tällä taiteilijalla edelliset työt tuottavat ideoita seuraaviin. Hän ei varmasti edes pysty ulkoilemaan tekemättä tai suunnittelematta uusia teoksia. Jokainen pieni luonnon elementti muuttuu hänen käsiensä kautta taiteeksi. Viehättävää, ihmisen tavalla järjestämää luontoa edustaa

mielestäni esimerkiksi hänen teoksensa ”*Beech leaves collected only the deepest orange from within the undergrowth protected from sunlight unfaded each leaf threaded to the next by its own stalk*” (kuva 9). Teos on kauniin oranssi lehtinauha, joka roikkuu puusta päätyen veteen hienoisesti kiemurtelemaan. Kaunista siinä on se, ettei siinä ole mitään ylimääristä. Tällaista taidetta voin kuvitella menneiden aikojen luonnonkansojen tehneen. Ei ole oleellista, että taide säilyisi teoksena tuleville sukupolville. Tämä on taidetta, joka voi jatkua ympärillämme olevan kauneuden näkemisenä. Luonnonkansojen taiteeksi nämä Goldsworthyn teokset voin kuvitella juuri niiden luontoa kunnioittavan asenteen vuoksi. Teokset ovat kuin uhrilahjoja luonnon jumalille.

Kuva 8. *Wrapping poppy petals around a granite boulder*, 1989, Andy Goldsworthy

Kuva 9. Beech leaves collected only the deepest orange from within the undergrowth protected from sunlight unfaded each leaf threaded to the next by its own stalk, 1985, Andy Goldsworthy

4.3 Kantaa ottavaa /poliittista sekä yhteiskuntakriittistä taidetta

Ajattelin seuraavaksi otsikoksi kantaaottavaa taidetta. Siinäpä laitan itselleni haasteen. Kuinka voin eritellä kantaaottavan taiteen? Kaikki asiathan ottavat kantaa johonkin, toiset enemmän, toiset vähemmän. Jo kaikki edellä mainitsemani taiteilijatkin ottavat kantaa johonkin. Mahtaisinkohan tarkoittaa sellaisia taiteilijoita, jotka ottavat kantaa jotenkin suurempaa ja selvemmin? Reuter, Halonen, Kivi ja Goldsworthy ottavat kaikki kantaa luonnon puolesta. He kaikki ovat omistaneet taiteensa jossain muodossa luonnolle. Goldsworthy vie asian aivan äärimmäisyyksiin käyttämällä vain suoraan luonnosta löytyviä materiaaleja – se on hyvin kantaaottavaa. Loppujen lopuksihan riippuu aina katsojasta, miten asiat avautuvat. Huomaan, että minulla itselläni on viime aikoina ollut hyvin väritty näkemys tämän kirjallisen työni tiimoilta. Nykyaikalaisten taiteilijoiden tuotantoa katsoessa ei kylläkään ole kovin vaikeaa löytää niistä jonkinlaista viitettä ihmisen ja luonnon yhteyteen tai ympäristön tilaan.

Viime viikolla (1.10.09) olin Helsingin nykyaikaisen taiteen museossa Kiasmassa tutustumassa sveitsiläisen taiteilijan Pipilotti Ristin videoinstallaatioihin. Kokemus oli hyvä. Yhdessä näyttelytilassa oli kolme videoinstallaatiota. Kaikki teokset oli tarkoitettu katseltaviksi lattialla makaillen. Taiteilija toivoi, että katsojat pystyisivät rentoutumaan ja että he poistuisivat näyttelystä hyvillä mielin, näyttelyn nimikin oli *Elixir*. Teoksissa oli paljon väri-ilottelua ja luontoa. Yksi teoksista koostui puunoksiin ripustetuista läpinäkyvistä

muovisista pakkauksista, joita taiteilija oli kerännyt useamman vuoden. Rasiakokoelman nimin oli *Viaton kokoelma*. Valo oli projisoitu siten, että pakkauksista välkkyi kauniita heijastumia seiniin. Voiko tätä teosta olla näkemättä kantaottavana? Toinen videoteos koostui kolmesta toisiinsa kietoutuvasta projisoinnista. Se oli värikylläinen, lähikuvaa tulppaanipellosta, tulppaanipellon niittamisestä traktorilla jne. Yhdessä kohdassa ihminen konttasi syöden omenaa villisian syödessä omenaa samanaikaisesti teoksen toisella laidalla. Yhtäkkiä ihminen ja sika vaihtoivat paikkaa. Tässä kohdassa ajattelin, että ahaa ihminen ja sika syövät samaa maata ja ovat samaa luontoa. Olinpa fiksua. Minä näin videossa myös ihmisen pois heittämää, tuhlaamaa ruokaa, kuin olisi jonkun kaupan takana käyty kuvaamassa päivän biojätteet. Siskoni mielestä teoksissa oli parasta se, että niitä sai katsella makiillen eikä museoiden normaaliin tapaan jalkojansa väsyttäen. Hän, vaikka luontoa rakastava onkin, ei nähnyt teosta kovinkaan yhteiskuntakriittisenä.

4.3.1 Roi Vaara

Roi Vaara (s. 1953) on ehkäpä tämän hetken suosikkini. Hän osaa yhdistää valtavan hienolla tavalla vakavan asian huumoriin. Toteutukset ovat esteettisesti hyvän näköisiä, ne näyttävät vaivatta syntyneiltä. Ja teokset ovat usein tuotu (esitetty) ihmisten keskelle. Hän on pitkänlinjan performanssitaiteilija. Uransa alkuvaiheessa hän toimi maalarina, mutta vailla suurempaa innostusta. (Ferré 2005, 5.)

Roi Vaara ottaa performansseissaan selkeästi kantaa nykymailman menoon. Hän esittää performanssejaan niin gallerioissa kuin yllättävissäkin paikoissa niin, että myös tavalliset ihmiset tahtomattaan tulevat ne näkemään. Mm. *Valkoinenmies* performanssi on varmasti herättänyt hämmennystä vuosien 1983 ja 2000 välisenä aikana. Valkoinenmies on seikkaillut esimerkiksi Helsingin keskustassa eri paikoissa sekä ohittanut Yhdysvalloissa Valkoisen talon. (Vaara 2005, 42.) Itse en ole livenä Vaaran performansseja nähnyt vaan ainoastaan joitakin videoteoksia. Kuitenkin heti ensi näkemältä yksi hänen videoteoksensa ja hänen nimensä jäivät mieleeni. Teos oli *Taiteilijan dilemma* (kuva 11). Siinä Vaara kävelee lumen peittämällä jäällä. Maisema on siis kokonaan valkoinen. Vaara kävelee edestakaisin, on kaksi tienviittoa joista valita suuntansa: toinen on elämä, toinen taide. Taiteilija ei osaa päättää suuntaa, vaikka kaivaa taskustaan kaukoputkenkin avukseen. Miksi tämä työ teki minuun vaikutuksen? Se on selkeä ja yksinkertainen. Ensireaktio on hymähdys, huvittuneisuus. Sitten ryhtyy pohtimaan, että miksi se huvittaa, osuu johonkin naulankantaan. Elämä on mielipuolista, valitsee suunnan tai toisen niin ei eteensä voi nähdä. Edessä on joka tapauksessa vain valkoista. Sen voi nähdä lohduttomana tai lohdullisena. Tulevaisuus on puhdas mahdollisuus. Videon voi käsittää siten, että tosiaan on vain tämä hetki. Ajatella, jos kaikki päättäisivät huomenna jäädä kotiin ja vain antaa tukan kasvaa kuten John Lennon ja Yoko Ono teoksessa *Bed-in for peace* vuonna 1969 (kuva 10). Tekemättömyydenpäivä, se olisi mahtavaa. Se olisi päivä jolloin voisi miettiä, että kannattaako jatkaa samaan malliin vai olisiko parempi vain

mennä metsään poimimaan puolukoita. Muutokset ovat monesti henkisesti paljon raskaampia kuin niiden pelkkä tekninen toteutus. Tekemättömyydenpäivä voisi olla joka sunnuntai, kristillisestikin meitä on opetettu pyhittämään lepopäivää. Siinä on vanhaa viisautta, joka on vissiin pitkälti unohdettu kaupallisuuden jalkoihin.

Kuva 10. *Bed-in for peace*, Amsterdam Hilton hotel, 1969, Yoko Ono, John Lennon

Roi Vaaran *Tarkistus* (kuva 12): ”Esiintyjä kaivaa maahan kuopan, työntää sinne päänsä, pyörii ympäri, nousee ja lapioi maan takaisin”(Vaara 2005, 32.) Mielestäni tämä on oivallisen yksinkertainen työ, joka on täynnä tulkinnan mahdollisuuksia. Työ on vakava ja humoristinen. Puistossa, jossa teos on esitetty, satunnaiset olijat ovat varmasti hämmästyneet. Itse voisin tulkita työn yksinkertaisesti maantilan tai maapallontilan tarkastamiseksi. Se on kuin koepalan otto. Toinen hyvin yksinkertainen, kaunis ja vaikuttava teos on *Lipun puhallus* (kuva 13). ”Ruohikolla on epämääräinen kasa, joka koostuu kuivuneista lehdistä, risuista roskista ja mullasta. Kasasta kuuluu Suomen kansallislaulun alkusanat – ”Oi maamme” – loputtomasti toistuen. Esiintyjä tekee lipputangon luona sarjan absurdeja eleitä. Hän kiinnittää lipputankoon kartongin, jossa lukee ”Love the earth, there is no air in the moon”; puhalttaa ison valkoisen ilmapallon, jonka vetää lipputangon nokkaan” (Vaara 2005, 34.) Tämä on teos, joka ei mielestäni selityksiä kaipaa. Siitä juuri pidän Vaaran teoksissa. Ne ovat oivallettavissa ilman suurempia ponnisteluja. Teoksien, jotka selvästi yrittävät jotain sanoa, on mielestäni oltava sellaisia. Huumori auttaa lähestymään. Jos teos on pelkästään vakava, se helposti karkottaa katsojan. Ylipäänsä vakavat asiat tarvitsevat huumoria. *Lipun puhallus* on teos, jonka toivoisin voivani kopioida ja käydä toteuttamassa Suomen jokaisen kunnantalon pihalla. Saisinkohan luvan?

En haluaisi vetäytyä syrjään. Haluaisin uskaltaa vaikuttaa, kuten performanssitaiteilija Roi Vaara. Kaikki olemme samanlaisia ihmisiä. Minäkin voin olla toimiva henkilö. Ei ole pelättävää. Ja juuri siksi on pelättävää. Niin, minun

yksinkertainen olemiseni saisi minun puolestani olla ulospäin suuntautunutta. Saattaisin jopa nauttia siitä. Nuorempana näyttelin, nyt näyttelen, etten ole sellainen esiintyjätyyppi. Olen kai kuitenkin. Kunhan uskaltaisın. En kestä sellaista, että jotain kutkuttavaa ei voisi häpeän takia tehdä. En myöskään haluaisi, että konteksti olisi esteenä. Jos olenkin opiskellut nyt maalausta, ei se saisi tarkoittaa, että se on ainoa media jolla voin toimia.

Roi Vaarasta kertovaa kirjaa lukiessani ja katsellessani mieleeni tuli, että toisinaan taide on hyvin lähellä mielenosoitusta tai sen tapaista kannanottoa. Voisiko taideteos olla mielenosoitus tai siis voisiko mielenosoitus olla taideteos? Onko sellaista tehty? Mieheni kanssa asiasta juttelin ja hän oli sitä mieltä, ettei mielenosoitus voi olla taideteos. Mielenosoitus ei enää olisi mielenosoitus. En ole ihan varma. Huomaan, että asiaa ovat muutkin pohtineet esimerkiksi ympäristön suojelijoiden tempausta lintujärven kuivauksen estämiseksi Kojjärvellä 1979: ”mukana olleet Jussi Kivi, Roi Vaara ja Pekka Nevalainen ehdottavat Kompostin sivuilla Kojjärveä ”taiteelliseksi tapahtumaksi” sen sijaan, että se ymmärrettäisiin ”vain yhteiskunnalliseksi toiminnaksi”. Yrjänä Levanto on myöhemmin ajatellut Kojjärven suojeluliikettä eräänlaisena ready-made-taiteena, missä tietty todellinen ympäristö nähdään hetkellisesti ympäristötaiteena.” (Johansson 2004, 86.) Ja jälleen herää kysymys, mitä taide on? Onko taide uusien perspektiivien hakemista, asioiden kyseenalaistamista? Taide on mahtavan suuri pelikenttä. Taiteella ei taida olla rajoja. Se taitaa olla taiteen määre. Jos valitsee omanlaisensa tavan elää,

valtavirrasta poikkeavan, sitä voi kutsua taiteeksi.

Ajattelin, ettei minua kiinnosta lainkaan käsitellä taiteen määrittelyä. Huomaan, että kuitenkin olen minua kiinnostavaa aineistoa läpikäydessäni viehättynyt nimenomaan teoksista, joiden kohdalla voisi esittää sen tavallisen kysymyksen, että mitä taide on. Missä on esimerkiksi taiteen ja kansalaisaktiivisuuden raja? Missä on olemisen ja taiteen raja? Missä on elämisen ja taiteen raja? Tuohon ei varmastikaan löydy mitään yleispätevää vastausta. *Maataidetta jäljittämässä* –kirjassa Johansson on siteerannut Lauri Anttilaa:

”Kaikessa mitä länsimainen ihminen havaitsee on mukana tiede. Kaikki mitä hän kuulee, kaikki mitä hän näkee toimii tieteen varmuus-käsitteen kautta. Länsimaisen koulutusjärjestelmän ydin on tiede. Kaikki mahdolliset ilmiöt on selitetty empiirisen tiedonhankinnan perinteen kautta. Newton havaitsemassani valossa on selviö, kauppakassini painavuus ja liike on Galileita. Uskon enemmän ikkunan läpi näkyvää Celsiusta kuin omaa ihoani.”(Johansson 2004, 190.)

Tämä siteeraus koski kontekstissaan nimenomaan Anttilan tapaa tehdä taidetta, mutta minusta tuon voisi liittää myös määrittelyjen janoomme. Kaikki, myös taide, on laitettava oikeisiin lokeroihin – mieluummin tieteellisesti pätevästi. Tehköön sen siis joku tieteilijä. Minulle taide olkoon tapa elää ja olla ihminen.

Kuva 11. *Taiteilija dilemma*, 1997, Video: Tahvo Hirvonen, Roi Vaara

Kuva 12. *Tarkistus*, 2003, Roi Vaara

Kuva 13. *Lipun puhal-*
lus, 1989, Roi Vaara

4.3.2. Antti Laitinen

Antti Laitinen on syntynyt 1975, siis lähes ikäiseni. Hänen työnsä ovat kai sitten sellaisia, joita minun ikäluokkani taiteilijat tekevät. Eihän tietenkään ole jotain tapaa, jolla joku ikäpolvi työskentelee, mutta varmasti on katsontakantoja, jotka ovat tyypillisiä kullekin sukupolvelle. En taida sitä nyt kuitenkaan keksiä. Ehkä sen näkee vasta vuosikymmenien kuluttua. Ja joskus myöhemmin, jonkun historioitsijan silmin minä ja vaikkapa Jussi Kivi olemme samaa porukkaa, eläneet yhtä aikaa.

Minun ikäiseni voivat tehdä taidetta melko rennosti, ei juuri tarvitse väentää kättä siitä, että onko joku asia taidetta. Eri asia on tietenkin sitten mikä on hyvää taidetta, se mistä maksetaan ja mitä halutaan näyttelyihin. Minun sukupolveani taitaa askarruttaa enemmän kysymys miksi kuin miten. Näin on tietenkin aina voinut olla.

Antti Laitisen teos *Voyage*, soudettava palmusaari, varmasti hämmästyttää näillä leveyksillä (kuva 14). Yhtäkkiä meidän pohjolassa kelluu saari palmuineen. Onko ilmaston lämpeneminen jo näin pitkällä? Onko tämä ensimmäinen evakkosaari jostain? Pianko tällaiset muuttosaaret valtaavat rannikkomme? Tuleeko niiden mukana koko muukin eläimistö, ehkäpä puhdasta vettä ja riittävän puhdasta ilmaa hamuilemaan? Tällaisen saaren kotiseudulla varmaan hyökyy jo meri hukuttavalla korkeudella. Tämä on varmaan ensimmäinen ilmastopakolaissaari.

Mäntän kuvataideviikoilla näin viime kesänä Laitisen teoksen *It's my Island* (kuva 15). Teos oli esitetty kauniilla valokuvilla ja dokumentaarisella videolla. Valokuvissa näkyy paljon vettä ja pienen pieni saari. Tulee vaikutelma, että saari on keskellä suurta merta. Tunnelmat kuvissa ovat herkkiä. Videossa käy selville, että Antti Laitinen on aivan konkreettisesti rakentanut oman saaren matalaan veteen. Laitinen raahaa kivi kiveltä saartaan kokoon. Ensimmäisenä minulla tulee siitä mieleen hiljattain lukemani vanha nuortenkirja, jossa pojat haaveilevat vastaavanlaisesta teosta. Ihmisellä on halu omaan yksityiseen tilaan. Saari on paikkana hyvin yksityinen, se on vaikea saavuttaa veden sitä ympäröidessä äärettömiin joka puolelta. Saarella voi olla turvassa. Tässä teoksessa kuten myös aiemmassa kivien kaivamisessaan Laitinen tekee paljon raskasta ruumiillista työtä. Miksi? Näen tässä jälleen ihmisen hullun teon. Ihminen haluaa rakentaa oman saaren, oman maan, hän ei ole tyytyväinen ollessaan yhtä jo olevan kanssa. Kuitenkin teos on minusta hyvin kaunis, runollinen ja juuri lapsuuden reippaan rakentelun mieleen tuova. Teos on tervehenkinen jollakin oudolla tavalla. Varmaan se on juuri järjettömyys, joka siihen sen järjen tuo.

Kuva 14. *Voyage*,
Antti Laitinen

Kuva 15. *It's my island,*
Antti Laitinen

5. MITEN ELI MINUN SIRKUKSENI

5.1. Parhaat palat omakseni otan

Lupasin poimia kaikilta mainitsemiltani taiteilijoilta juuri sen jutun, jonka koen omakseni tai haluaisin omakseni. Minulle on tärkeää se, miten asiaa käsitellään. Ei riitä, että asia on hyvä ja tärkeä. Pidän siitä, että käsitellään vakavia asioita, mutta huumorilla tai intensiivisellä kauneudella. Katarina Reuterilta haluaisin keskittymisen hetkeen, herkkyyden, samoin Pekka Haloselta. Jussi Kiveltä ottaisin mielelläni omaan olemiseen luottamisen ja ulkoilmassa elämisen. Andy Goldsworthyiltä poimisin oivaltavien ideoiden jatkumon ja luonnonmateriaalin raikkauden. Roi Vaaralta haluaisin niin ikään ideat ja niiden oivaltavan toteutuksen. Idean ja puhtaan keveän toteutuksen voisin katsovan yhdistävän ainakin Kiveä, Goldsworthyä ja Vaaraa. Myös ihmisten luona läsnäolon ottaisin Vaaralta, huumoria ja vakavaa sisältöä unohtamatta. Huumorin ottaisin myös Lauri Anttilalta. Häneltä poimisin myös rehdin puuhastelun meiningin. Kaikilla näillä taiteilijoilla on käsiteltävänänsä sisältö, joka puhuttelee minua, ympäristö ja luonto. Minkälainen kokonaisuus näistä näyttää syntyvän?

Huomaan, että lokeroituminen alkaa nyt viimeisenä opiskeluvuotena täällä koululla höltyä: en enää työskentele maalareiden siivessä. On orastavaa näkyä siitä, että aiempi elämäni muotoineen vähitellen tulee jälleen osaksi työtäni. Olen taas kiinnostunut tilallisista töistä. Muistan, että aivan kuvataiteen opintojeni alussa luokkakaverini kysyi minulta,

että millaisia töitä haluaisin tehdä. Vastasin, että suuria, tilaan tulevia juttuja. En käyttänyt sanaa installaatio. Tätä kirjallista opinnäytettä tehdessäni olen saanut paljon ajatuksia taidekentän laajoista mahdollisuuksista. Tarkoitukseni oli hankkia taustatietoa minua kiinnostavasta aiheesta, en enakkoon ajatellut saavani todella paljon ajatuksia myös taiteen ilmenemismuotoihin.

Etäisyyden ottaminen opiskelun aikaiseen pääaineeseen taitaa olla hyvin tyypillistä tässä vaiheessa taiteilijaidentiteetin luomista. Keskustelin hiljattain usean muutamia vuosia sitten valmistuneen taiteilijan kanssa. Heistä lähes kaikki olivat muuttaneet kouluaikaisen mediansa, joskin jotkut suunnittelivat sen ottamista jossain muodossa takaisin työskentelyynsä. Minulle ja muillekin taitaa olla hyvin tavallista etsiä aina vain uusia vesiä. Se kuuluu meidän aikaamme. Olen ollut tyytyväinen, että koulussamme linjavedot ovat tiukat. Siten voimme opiskeluaikana keskittyä paremmin. Taiteen lähes rajaton toimintakenttä on hyvin haastava, vaikkakin ihanan mahdollistava.

Ympäristökysymysten käsittely omassa taiteellisessa työskentelyssäni on vielä hyvin alussa. Haluaisin olla kanta-aottavampi ja rennompi. En halua notkahtaa saarnaajaksi. Uskon, että ympäristö aiheena hiipii oman tiedostamiseni kautta pikkuhiljaa toimintaani. Pysin luottamaan hienon hienoihin idean säikeisiin. Yritän pitää mielessäni yksinkertaisuuden toimivuuden joka tasolla. On kai parasta edetä askel askeleelta – jonkun ajan yli on mahdoton hypätä. On tehtävä ne työt, jotka luonnollisesti

syntyvät jatkumona edellisistä teoksista.

5.2 Ajatuksia taiteellisesta opinnäytetyöstäni

Taiteelliseksi opinnäytetyökseni olen suunnitellut matkaa tai installaatiota. Pitkään olen vain haaveillut ajasta, jonka viettäisin luonnossa ollen, taidetta tehden. Tuo on romanttinen haave ja sellaisena pysyessään varmasti parhaimmillaan. Haavetta uhmaten meinaan sen kuitenkin pian toteuttaa. Tästä haaveesta voisin jalostaa opinnäytetyöni. Hyppäisin heti kevätauringon ensimmäistä kertaa pilkahtaessa pyöräni selkään ja aloittaisin matkan. Matkalla toteuttaisin joko Andy Goldsworthynteosten koulukuntaankuuluvia maataideteoksia tai Roi Vaaran innoittamia performansseja. Ehkäpä niistä syntyy päässäni omanlaiseni synteesi. Koko matka saattaisi olla yksi teos Kiven tapaan. Tai voisin pitkin kevättä tehdä sarjan pienempiä matkoja, jotka olisivat yhdessä yksi isompi projekti eli teos.

Taiteellisen työni haluan tehdä näennäisen kevyesti. Haluan, että sitä on helppo lähestyä. En halua sen oleva maailman tuskaa. Se ei auta. Leipää ja sirkushuveja. Tosiaan, sirkus on minun mielittyni. Sirkuksessa on sellaista mitä haluan myös omiin töihini ja mistä toisten töissä pidän. Lumoavan kauneuden lisäksi älyttömyyttä ja hulluutta. Se on jotain sellaista, mitä ei voi järkeväksi toiminnaksi kutsua. Työmäärä saavutettuun tulokseen on järjetön. Siitä ei mitenkään saa sellaista rahallista korvausta, että raha voisi olla motivoijana. Taipumukseni on paisuttaa suunnitelmani äärettömyyksiin. Mahdoton työmääräkin on minusta tarpeeksi huumoria. On

älytöntä kai käyttää tuhansia tunteja jonkin tarpeettoman eteen, kuten maailmassa paljon tehdään. Haluan viedä sen niin yltiömäiseksi, että muutkin huomaavat ihmetellä. Tässä ajatuksenjuoksussani taitaa olla yhtymäkohtia Antti Laitisen työskentelyyn, tai ainakin minun tulkintaani siitä. Simppelit työt ovat mahtavia. Tarvitaan vain kirkas oivallus ja puhdas toteutus. Roi Vaaran teoksissa minua viehättää juuri se, että hän tuo älyttömyyden hienostuneesti esille. Hän kyseenalaistaa minkä vaan ja tekee siitä kaunista sekä humoristista.

Taiteelliseksi opinnäytetyökseni olen suunnitellut matkan vaihtoehdoksi sirkusmaista installaatiota. Se olisi eräänlainen pomppulinna. Pidän ajatuksesta, että teoksen kokijat tulevat teoksen osaksi. Pomppulinna-teos olisi installaatio, jonka lattia olisi rakennettu jousipatjoja rakenteena käyttäen. Koko tilaan projisoisin liikkuvaa kuvaa vihreästä metsänpinnasta, sammaleista. Pomppulinna voisi täyttää kirkkailla ilmapalloilla. Ilmapallot korostaisivat keinotekoisuutta. Niissä olisi ilmaa säilöttynä. Lähes yhtä älytöntä kuin pullovesi tuhansien järvien maassa. Ilmapallot loisivat myös karnevaalitunnelmaa.

Esimerkkitaiteilijoideni tapaan minä rakastan luontoa. Suunnittelemani pomppulinnainstallaation lähtökohta on kokemus metsän pehmeästä peitteestä. Olemisesta nauttiminen on tärkeää. Ihmisten tärkeily maailmassamme närkästyttää ja ennen kaikkea ihmetyttää minua. Halutaan olla kiireisiä ja stressaantuneita, koska se näyttää cv:ssä hyvältä!

Pomppulinna-teos antaisi ihmisille mahdollisuuden muuttaa hetkeksi totuttua käyttäytymistään. Koen aikuisten ihmisten heittäytymisen hulluttelevaan tärkeänä kosketuksena todellisuuteen, todellisiin tunteisiin. Ihmiset elävät pitkälti rutiineissa ja tottumuksissa.

5.2.1 Matkasta ja installaatiosta synteesi

Ajatukseni taiteellisesta opinnäytetyöstäni on sinkoillut sinne tänne. Kaikki ideat ovat tuntuneet kukin vuorollaan aivan mahtavilta. Pian on aika aloittaa taiteellisen työn tekeminen. Olen ideoineni palannut ehkä hieman taaksepäin. Nyt tuntuu luonnollisimmalta jatkaa luonnossa maalaamista. Tulen tekemään retkiä luontoon, erilaisiin ympäristöihin. Saatan viettää luonnon helmassa pitkiäkin aikoja taidetta tehden. Näiden retkien aikana tekemistäni maalauksista koostan palloja. Meinaan maalata edelleen katse maahan luotuna. Teen maan paloista maapalloja. Haaveissani on installoida nämä teokset tilaan katosta roikkumaan. Maapalloni saavat hieman elää tilassa huojuen. Lattian katan ohuella vaahtomuovilla. Vaahtomuovin peitän paksulla kankaalla tai messumatolla. Notkuva vaahtomuovi jalkojen alla muistuttaa maanpinnan epätasaisuudesta.

Tämän hetkinen suunnitelmani *Maan paloista maapalloja* on mielestäni oikeastaan yhdistelmä kaikilta esimerkkitaiteilijoiltani. Siinä on Katarian Reuterin ja Pekka Halosen tapaan luontomaalausta, Jussi Kiven ja Andy Goldworthyn luonnossa olemista sekä ehkäpä hitusen Roi Vaaran ja Antti Laitisen huumoria. Huumoria kai haluaisin

hieman enemmän, ehkäpä sitä kehkeytyy työskentelyn aikana.

5.3 Minne ja kenelle haluan taidettani tehdä

Tätä opinnäytetyöni kirjallista osiota tehdessäni olen saanut lukemastani paljon ajatuksia taiteen moninaisista ilmenemispaikoista. Kenelle taidettani haluan tehdä on oleellinen kysymys taiteen esityspaikkaa miettiessäni. Onko minulle joidenkin ympäristötaiteilijoiden tapaan tärkeämpää itse taiteen tekemisen hetki ja taiteen luominen? Riittääkö minulle, että olen yksin se, joka taidettani on todistamassa? Haluanko, että mahdollisimman moni näkisi taidettani, vaikkapa vain tahtomattaankin? Haluanko saavuttaa mainetta ja kunniaa sekä mahdollisesti jopa taloudellista hyötyä taiteellani?

Haluun, että teokseni ovat koettavissa ilmaiseksi. Raha on outo keksintö. ”Se, mikä talouden näkökulmasta usein mielletään kaupanteoksi, voidaan toisesta näkökulmasta ymmärtää ihmisen taipumukseksi käyttää hyväkseen ja hyödykseen toisia eläin- ja kasvilajeja” (Hughes 2008, 62.) Tässä mielessä museot eivät ole oikea paikka taiteelleni. Minun täytyy kuitenkin myöntää niiden hyvät puolet. Jos haluaa nähdä taidetta, tietää, että taidemuseoista sitä löytyy. Joissain maissa taidemuseot ovat ilmaisia. Toivoisin, että tämä käytäntö voisi toteutua myös Suomessa. Galleriat ovat ilmaisia yleisölle – sen sijaan hyvin kalliita taiteilijoille. Gallerioissa käy luullakseni hyvin pieni valikoitunut yleisö. Jos haluan, että taidettani kohtaa kuka vain, on julkinen tila

kai paras vaihtoehto.

Julkiseen tilaan tehtäville teoksille ilmestyy kuitenkin nopeasti rajoitteita. Sen sijaan gallerioissa ja taidemuseoissa on se hyvä puoli, että ne ovat taiteilijoille vapaata tilaa. Näihin valkoisiin kuutioihin taiteilijoilla on lupa luoda tavallisesta arkiympäristöstämme poikkeavia kokemustiloja. Kaikesta tästä huolimatta julkinen tila kiinnostaa minua taiteeni esittämipaikkana eniten. Minua kiinnostaa se, että ihmiset kohtaavat taidetta vahingossa. Parhaassa tapauksessa taide vaikuttaa jollain tavalla heidän päivän kulkuunsa, vaikkapa herättää heidät todelliseen hetkeen. Performanssit ja niiden tapaiset tempaukset, esimerkiksi Antti Laitisen *Voyage*, ovat minusta hienoja tapoja näyttäytyä yleisölle ja ottaa julkista tilaa taiteen käyttöön. Ajatus, että julkinen tila olisi todella julkista tilaa, on ihana. Nykyään markkinavoimat omistavat suuren osan tilastamme.

5.4 Tästä eteenpäin

Tuntuu hyvältä. Olen saanut paljon hyvää pohjaa tulevaan työskentelyyni luettuani ympäristöaiheista kirjallisuutta ja tutustuttuani muiden aihetta käsittelevien taiteilijoiden tuotantoon. Tämä on kuitenkin vasta alku. Tulen tutustumaan aiheeseen syvemmin. Haluaisin löytää oman taiteilijaryhmän, joka jakaisi ajatuksia kanssani ja jonka kanssa voisimme järjestää erilaisia taidetempauksia. Tämä kirjoitus prosessi on auttanut minua tämän hetkisen suuntani vakauttamisessa. Vaikka maalaisin vain sammalta, minulla on siihen varmempi pohja.

Kuva 16. *Samm*, 2009,
öljy mdf-levylle, 33 x 33 cm
Kuvataiteen museo, Helsinki

Lähdeluettelo

Kirjalliset lähteet

Anttila, Lauri & Martin, Kaj 2008. *Katarina Reuter*. Helsinki: Amos Anderssonin taidemuseo.

Ferré, Sylvie 2005. Taiteen ja Elämän välissä. Karvonen, Kirsti & Närä Anja (toim.). *Roi Vaara, Ars Fennica 2005*. Helsinki: Henna ja Pertti Niemistön Kuvataidesäätiö ARS FENNICA.

Friedman, Terry & Goldsworthy, Andy 2006. *Hand to earth, Andy Goldsworthy*. London. Thames & Hudson.
Hughes, J. Donald 2008. *Maailman ympäristöhistoria*. Tampere: Vastapaino.

Johansson, Hanna 2004. *Maataidetta jäljittämässä: Luonnon ja läsnäolon kirjoitusta suomalaisessa nykyaikaisessa 1970-1995*. Helsinki: Like.

Kivi, Jussi 1997. *Maastotutkimuksia, Terrain studies*. Helsinki: Nykyaikaisen taiteen museo.

Stewen Riikka 2008. Keskeneneräinen omakuva maiseman edessä. von Bonsdorff, Anna-Maria (toim.). *Pekka Halonen*. Helsinki. Ateneumin taidemuseo.

Vaara, Roi 2005. Johdannoksi. Karvonen, Kirsti & Närä Anja (toim.). *Roi Vaara, Ars Fennica 2005*. Helsinki: Henna ja Pertti Niemistön Kuvataidesäätiö ARS FENNICA.

Sähköiset lähteet:

KekeTop 2001. Tuuli Luukas [viitattu 28.9.2009].

Saatavissa

<http://www.sundvall.org/previous/mylly/luukas.html>

Kiviranta, Marja-Terttu 1996. Katarina Reuter [viitattu 5.5.2009]. Saatavissa

<http://www.arsfennica.fi/1999/reute-fi.html>

Laitinen, Antti. Kivet [viitattu 18.9.2009]. Saatavissa

<http://www.anttilaitinen.com/>

Räsänen, Tuomas 2008. Luonnonsuojelusta, Rakkaudella [viitattu 28.10.2009]. Saatavissa

<http://agricola.utu.fi/julkaisut/kirja-arvostelut/index.php?id=1420>

Tihinen, Juha-Heikki 2009. Mimesiksen lumo, kuvia maailmasta maailmalle – Katarina Reuter [viitattu 5.5.2009]. Saatavissa

http://www.taidelehti.fi/arkisto/taide_1-09/?581_m=584

Kuvalähteet

Kuva 1, 2, 16. Sanna Kananoja

Kuva 3, 14, 15. Laitinen, Antti.[viitattu 18.9.2009]. Saatavissa
<http://www.anttilaitinen.com/>

Kuva 4. Anttila, Lauri & Martin, Kaj 2008. Katarina Reuter. Helsinki. Amos Anderssonin taidemuseo, 28.

Kuva 5, 6. von Bonsdorff, Anna-Maria (toim.). *Pekka Halonen*. Helsinki. Ateneumin taidemuseo, 334, 11.

Kuva 7. Kivi, Jussi 1997. Maastotutkimuksia, Terrain studies. Helsinki. Nykyaiteen museo, 31.

Kuva 8, 9. Friedman, Terry & Goldsworthy, Andy 2006. Hand to earth, Andy Goldsworthy. London. Thames & Hudson, 57, 76.

Kuva 10. Munroe, Alexandra & Hendricks, Jon 2000. Yes Yoko Ono. New York. Harry N. Abrams, Inc, 173.

Kuva 11, 12, 13. Karvonen, Kirsti & Närä Anja (toim.) 2005. Roi Vaara, Ars Fennica 2005. Helsinki. Henna ja Pertti Niemistön Kuvataidesäätiö ARS FENNICA, 103, 33, 35.